

בנין יעקב

פרשת בלק

אמרים יקרים מפנינים נפלאים
לעודד הלבבות בימים המאירים
להבהיק עיניים ביהלום וספירים

תוכן הענינים

פרשת בלק

מדתו של בלעם ותלמידיו "עין רעה".....ג

© כל הזכויות שמורות

להערות אפשר לפנות לטל-פקס : 02-999-8201

או למייל : 3122131@GMAIL.COM

ניתן להשיג הקונטרס

בירושלים: בספרי עין יעקב מול שטיבלאך מאה שערים או בטלפון 053-31-53-661 050-41-75-336

בבית שמש: 052-76-30-720 **בבני ברק:** פרידמן מול בית הכנסת איצקוביץ

כמו כן ניתן להשיג את סדרת הספרים:

בנין יעקב על הלכות בשר בחלב ותערובות (ד' כרכים)

בנין יעקב על המועדים:

אלול • ראש השנה • יום כיפור • סוכות • חנוכה • שובבי"ם • פורים – ד' פרשיות

חודש ניסן - חג הפסח - ספירת העומר • שבועות • בין המצרים

בנין יעקב על התורה:

בראשית • שמות • ויקרא • במדבר • דברים

אפשר לשמוע שיעורי המחבר בקול הלשון במספר טלפון: 0733718414

פרשת בלק

מידתו של בלעם ותלמידיו עיני רעה'

מדוע לא בקש בלק מבלעם שיברך את מואב ומדין

בפרשתן (במדבר כב ה-ו) "וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור פתורה וגו' לקרא לו לאמר הנה עם יצא ממצרים וגו'. ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה וגו' כי ידעתי את אשר תברך מברך ואשר תאר יואר".

ויש להקשות דהנה כל השליחות אל בלעם באה רק מחמת פחד ורעדה שמא יעשו עמהם כמו שעשו לשני מלכי האמורי, וכמו שפירש רש"י "וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמורי" - אמר אלו שני מלכים שהיינו בטוחים עליהם לא עמדו בפניהם, אנו על אחת כמה וכמה. לפיכך "ויגר מואב".

ואם כן היה די שיבקש מבלעם שיברך את בני מואב ובני מדין, שישבו לבטח בארצם ולא תהיה לבני ישראל שליטה עליהם, כי הרי כוחו של בלעם היה גם בברכות שהיו ברכותיו מתקיימות, וכמאמר הכתוב "ואת אשר תברך מבורך", ומדוע התעקש כל כך שיכוא דייקא לקללם.

וביותר תגדל הקושיא אחרי שהשיב בלעם אל עבדי בלק (שם פסוק יח) "אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבור את פי ה' אלהי לעשות קטנה או גדולה", ומכאן ואילך כלל לא היה בטוח שיעלה בידו לקלל, כי הרי הודה בלעם בפה מלא, שאין ביכולתו לעשות שום רע לבני ישראל, בלא שכביכול

הקב"ה יסכים בידו, ואם כן מדוע לא בקש שלפחות יברך את בני מואב שלא יאונה להם כל רע, שבוה יתכן יותר שתתקיים ברכתו כי אינו בגדר של לעבור פי ה'.

לא יתכן לומר שבברכותיו של בלעם נתקיימו

ובפשטות נראה לתרין על דרך שביאר באור החיים הקדוש על מאמר הכתוב "כי ידעתי את אשר תברך מברך ואשר תאר יואר". דלכאורה יש לתמוה, דבשלמא מה שהיו קללותיו של בלעם מתקיימין, אפשר להבין באחד משני טעמים או מצד היותו רע עין, ומטבעו להרע בעינו הרע, או מפני שהיה יודע לכוון 'רגע באפו' כמאמרם ז"ל (ברכות ז:). שאמר בלעם אני אין כחי אלא שאני יודע לכוון השעה שהקדוש ברוך הוא כועס בה, והיה מקלל ברגע הזעם, ולכן נתקיימו קללותיו. אבל הברכה, הרי אין מציאות שתתקיים מפיו של אותו רשע, ואם כן מה הכוונה באמרו "את אשר תברך מבורך", והאיך יתכן שתתקיים ברכותיו.

כל ברכותיו של בלעם בשקר יסודם ואינן אלא ערמה והטיית הבריות

ומבאר האור החיים הק': כי לעולם ברכת בלעם כברכת חמור, ואין בה שום השפעה כלל, אלא שהרשע הזה היה מערים ומרמה את הבריות, וכשהיה רואה באצטגנינות שאיש פלוני יעלה לגדולה וכדומה, היה עושה עצמו כאילו הוא מברכו, וכשבא הדבר ונתקיימה הברכה, חשבו כולם שברכתו של בלעם גרמה, אבל האמת לא כן הוא, אלא מזלו גרם. וכמו כן עשה לבלק שראה בכוכבו שעתיד למלוך במואב, והלך וברכו שיהיה מלך, לרמותו כדי שיחשוב בלק שהוא הסובב ושעל ידו באה לו המלוכה.

ועל זה הדרך יובן שפיר מדוע לא בקש בלק שיברך את בני מואב, כי כבר הוכח שברכתו לא מעלה ולא מוריד, ולכן בקש שעל כל פנים יקללם בכח הצרות

עין שיש לו, או על ידי שיכוון את הרגע באפן, אולי יש תקוה, כלשון הכתוב 'אולי' יוכל נכה בו ואגרשנו מן הארץ.

בלעם - שורשו ועצם מהותו 'עין רעה'

עוד נראה לבאר הענין על דרך העבודה, דהנה מצינו בדברי חכמינו ז"ל שהגדירו את בלעם כמי שכל מהותו נובע משורש מידת 'עין רעה', כמאמר התנא (אבות פ"ה מ"ט): כל מי שיש בידו שלשה דברים הללו מתלמידיו של אברהם אבינו ושלשה דברים אחרים מתלמידיו של בלעם הרשע 'עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה' מתלמידיו של אברהם אבינו, 'עין רעה ורוח גבוה ונפש רחבה' מתלמידיו של בלעם הרשע.

ונקמץ התנא בזה שני הפכיים נגדיים ורחוקים ביותר, מצד הקדושה אברהם אבינו ששורשו ומהותו ממתד 'העין טובה', ולעומת זה - להבדיל אלף אלפי הבדלות - מצד הטומאה בלעם הרשע אשר כל מהותו ועצם עצמותו משורש 'עין רע'.

ענין 'ברכה' נובע דייקא ממידת טובת עין

והנה ידוע שענין הברכה יסודה ומהותה מצד מדת 'עין טובה', והיא באה דייקא מצד שהאדם רוצה בטובת חבירו ומייחל להצלחתו, וכתוצאה מכך מברכו מקרב לבו, ומתפלל עליו שיתברך מן השמים בטובה וברכה. וכעין דאיתא בגמרא (סוטה לח:): אין נותנין כוס של ברכה לברך, אלא לטוב עין, שנאמר (משלי כב) "טוב עין הוא יבורך", אל תקרי יבורך, אלא 'יברך' [א].

(א) וראה מה שכתב בזה במדרש (דברים רב וזאת הברכה) וז"ל: בא יעקב לברך את השבטים, ברכן חמש ברכות שהיו בידו, והוסיף להם ברכה אחת, שנאמר (בראשית מט כח) "כל אלה שבטי בני ישראל וגו' ויברך אותם". בא משה לברך את ישראל, הוסיף להם ברכה שביעית, שנאמר "וזאת הברכה", תוספת על הברכה שבירך בלעם את ישראל, שהיה לו

טוב עין אינו רואה כלל חסרונות אצל הזולת

נמצא שבלעם הרשע מפני היות כל מהותו ממידת 'עין רעה', הרי כל הסתכלותו והבטתו על הזולת אינו אלא לרעה, ולא יתכן שיראה אצל הזולת איזו טובה.

ובעין שהמליצו המגידים בדרך משל, שאם יביאו לפני איש, נייר חלק לבן כולו, אך יש בה נקודה שחורה קטנה וזעירה, שכמעט שאינה נראית לעין, וישאלוהו לאמר: מה אתה רואה בנייר זה, אזי אם הוא 'טוב עין' בוודאי ישבח ויפליא את מראה הלבן המבהיק והנוצץ, וכלל לא יעלה על דעתו להזכיר שיש בו איזו נקודה שחורה, כי הוא בטבעו ובמידתו הטובה רואה רק את הטוב שבכל דבר, ובודאי שאין בכח נקודה זעירה להשפיע ולגרוע מעלתה של נייר חלק שכולו לבן.

אמנם לעומת זה מי אשר מורגל במדה הנשחתת של 'עין רעה', מיד יחזה באצבעו על החסרון הנורא 'הנקודה השחורה', וכל זאת משום שעצם עצמויותו וטבעו לראות בכל דבר רק את החסרונות וחלק הרע שבו.

ואכן זו היתה מידתו ומהותו הנשחתת של בלעם הרשע 'עין רעה', ולכן לא היה שייך שיברך את בלק ואת בני מואב, כי הרי כל מהותו הוא רק להרע ולקלל את האחרים, וכלל לא שייך אצלו ענין הברכה וההטבה לזולת.

לברכן שבע ברכות, כנגד שבע מזבחות ולא ברכן אלא שלוש, שנאמר (במדבר כד י) "והנה ברכת ברך זה שלש פעמים". אמר ליה הקדוש ברוך הוא, רשע, אתה עיניך צרה לברכן, אף אני איני מספיק על ידך שתשלים ברכותיך על ישראל, יבא משה שענינו יפות לברכן והוא יברך את ישראל, ועליו אמר שלמה ע"ה "טוב עין יבורך", אל תהי קורא אלא יברך, זה משה רבינו שענינו יפות לברך את ישראל שברכן ד' ברכות, עיי"ש.

מה בין תלמידיו של בלעם הרשע לבין תלמידיו של אברהם אבינו ע"ה

וזו היא בעצם מידתן של אומות העולם תלמידיהם של בלק ובלעם, שכל מהותם היא להרע ולהכאיב לזולת, וכל מי שעומד להם בדרכם, ישפכו עליו חמה שפוכה של קללות נמרצות, על שהעיז להפריעו בדרכו, ואם עולה בלכם איזה חשש רחוק שמאן דהו מאיים עליהם או יכול לפגוע בהם, אזי מיד יחשבו דרכים איך להרע ולקלל לאותו המטיל אימתו עליהם. וכלל לא יעלה בדעתם השפלה והנבזה, שאולי עדיף לבקש פתרון בדרך של ברכה.

לא כן עם בני ישראל מתלמידיו של אברהם אבינו ע"ה, שכל מהותם 'עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה', ואף אם נקלע בפניהם איזה סיכסוכים וכדומה, חלילה להם לפגוע אישית בצד השני, וכל שכן שלא יעלה על דעתם לפתוח בקללה ח"ו, כי מצד מידת עין טובה אין נפשם מסוגלת לראות ברעת הזולת.

יתדבק במידת טובת עין, ויחפש בטובת כל אחד ואחד מישראל

היוצא לנו להוראה, שמחובת כל אשר בשם ישראל יכונה, להשתדל בכל כוחו להיות מתלמידיו של אברהם אבינו, ולהתדבק במידת טובת עין, דהיינו לחפש בטובת כל אחד ואחד מישראל ולשמוח בשמחתו, ומחובת כל אחד להרגיל את עצמו שיהיה מבטו על הזולת בטובה, לראות בכל אחד את החלק הטוב שבו, ואת הנקודה החיובית, וכל שכן שלא לחפש אחר חסרונם ופגמתם ח"ו, אלא יהיה כל חפצו ורצונו בהצלחת ובטובת הזולת.

והשי"ת יהא בעזרנו שנוכל להתרחק עד קצה האחרון מכל צרות עין ועין רעה, ונזכה להתדבק במידותיו של אברהם אבינו ע"ה 'עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה', ולשמוח בשמחתו ובהצלחתו של כל אחד מישראל, לטוב לנו כל הימים.

